

„De geest zal uitgeleefd worden“.

En de geest der Egyptenaren zal uitgeleefd worden in het binnenste van hen, en hunnen roed zal ik verslinden; dan zullen zij hunne afgoden vragen, en de herwerders, en de waarzeggers, en de divelskunstenaars.

Jaaja 19: 2.

Aangrijpend is de beelddespraak, waarin de Heere aan Egypte 't oordeel aanregt. Het nu alleen op de inleiding, Egypte, een volk rijk van geest, dat op alle terrein als in wonderen getooverd had, en nu zal de geest van Egypte van rijk arm, van sterk zwak, van geestig stout worden, en dit nu drinkt de Heere uit, door hier te zeggen: „De geest der Egyptenaren zal uitgeleefd worden“.

Vanzelf wijst deze beelddespraak op een eerst volken beker, die nu of ongedronken of omgeworpen wordt, en dien de schenker niet weder vult, en dan is die eerste volk, schijnende beker uitgeleefd.

Dit beeld nu past de Heere op Egypte toe. Uit alles blijkt, wat rijk, volle beker van geestelijke kracht van oudsher aan Egypte was toebedeeld. De „wijsheid der Egyptenaren“ was spreekwoordelijk, en zelfs Mozes had er zijn geest mee verrijkt. Nog bewondert ge de zeldzame geestekracht, die in 't oude Egypte geherscht heeft, zoo ge in het museum van oudheden de sarcophagen, en daaromheen al de weelde van het Egyptische volksleven voor u ziet. En wie Egypte bereizen mocht, en de overblijfselen van Egypte's bouwkunst en beeldhouwkunst mocht bewonderen, staat nog verbaasd over de hoogte gaven des geestes, die God aan dit oude volk gegeven had. En wat daarbij vooral de aandacht trekt, Egypte was op zijn manier ook vrolijk. Van zelf keide het den eenigen God niet. Op al zijn religie stond het heidensche eechoet. Maar dit speelt men dan toch aan alles, dat het volk in Egypte volstrekt niet in het nuzakke en stofelijke opging, maar een zeer loofde plaats zelfs in zijn bewustzijn aan het sterven, aan het leven na den dood, en aan de eeuwige toekomst placht in te ruimen.

Met Babylon was Egypte in die oude tijden het rijk van God begiftigd volk. Stofelijk was Egypte zoo rijk gezegend in die wondere vruchtbaarheid van den Nijl, maar veel rijker nog was het geestelijk begiftigd en verrijkt in zijn kunstzin, in zijn vindingrijkheid, in zijn hooge vlucht voor alle practijk van het leven. En wat God de Heere hier nu aan Egypteland dreigt, is niets minder, dan dat deze zoo rijk geest in het volk zal afnemen, minder zal worden en ten slotte zal niet gaan. Dat heel het volk geestelijk zal verarmen. En dat het verarmde volk ten slotte niets over zal houden, dan den ledigen beker, nadat de koninklijke drank, waarmee God dien eens gevuld had, er uit zou weggedronken zijn, om niets dan den uitgeleefden beker te doen overblijven.

Tendencie nu is dit, in den loop der historie, op alle volken toepasselijk. Ook op het onze.

Wie in de historie ook van ons land zich verdiept, vindt in de dagen der Reformatie, in de 16e en 17e eeuw, ook hier te lande in het volk een wonder rijken geest. Op alle gebied schitterden toen onze daadkracht, onze geleerdheid, onze kunst, onze volharding en onze levenswijze. We waren het rijkst gezegend land van heel Europa geworden. Van allen kant kwam men herwaarts om ons land te bewonderen. En overal heen zwarmden onze mannen van talent uit, om andere volken met hun talent en gaven te beëndigen.

Kon oudtijds van „de wijsheid der Egyptenaren“ de roep heel de wereld doorgaan, geheel 't leedde gold in de 16e en 17e eeuw ook van ons Nederland. Het was een drinkbeker van het geurigst en edelst druivenras, die van God aan ons volk was toebedeeld, en die beker werd ten boorde toe vol voor ons ingeschonken.

Doch vergelijk nu met die glorie van oud-Holland, toen het Calvinisme hier den toon aangaf, de schrielheid en schraalheid van 't geestesleven bij datzelfde volk in de dagen toen men Bilderlijk het land uitdreef, en ge speelt 't immers aan alles, hoe de eens zoo rijke en volle beker omgeworpen was en leeg liep, zodat, toen de vorige eeuw intrad, niet anders dan van een uitgeleefden beker ook in ons nationale leven kon gesproken worden. Sinds kwam er weer een zwak opleven, maar voor nu een eeuw stond 't met heel den geest van ons volk zoo diep treurig. Geen wortel er onder die meer uitschoot. Geen oer meer, die over ons opging om over onze erve te schitteren. Klein gedoe op alle manier. Geen volk van heroïsche die meer opgoeder. Een armelijke staat waarin schier alles wat hier eens groot was geweest, u ergerde door zijn inrinking en verval.

Dit nu aan de natuurlijke aboep der wateren zijn, maar er kan ook schuld in spreken.

Ook persoonlijk voel een ieder, hoe er in zijn leven een tijd was, dat voor zijn besef en in zijn denken de volle kracht van talent opbeefde, tot daarna de aanwas ophield, en ten slotte, met den grijzen ouderdom, zijn kracht afnam, en ten slotte al meer inzoomde. Soms zoo zelfs, dat heel zijn geest uitgeleefd schen. Er zijn oude mannen en oude vrouwen, van wie eerst de fijne punten, gelijk men het noemt, worden afgetuimeld, en uit wie in 't eind, ook al wordt hun leven nog gerekend, toch de geest verwerkt en verdord is, zodat er geen vrucht meer aan de takken komt.

De natuurlijke onledigheid van veler geest.

Doch lang niet zoo zelden ziet men het verval reeds vroeger intreden door eigen schuld. En dit op tweeërlei manier. Ten eerste in de familie, en ten tweede in eigen persoon. Er is dan, wat men noemt, eerst te sterk geleefd. Er is op toezeggend. En al schen het jonge leven hietgeen aanvankelijk bestand te zijn, het einde bracht toch de boze vergelding. En zoo niet ge er zooveel om u heen deden, die zichzelf bedierven en zich uitgeleefd hebben voor hun tijd.

Het bangst is nu maar, dat ge dit niet enkel waarnaemt maar persoonlijk schuld was, maar ook in de samenleving door andere invloed. Of niet ge niet nog, hoe uw God de zonde der vaderen aan de kinderen beoektoft, tot in het derde en vierde geslacht dergenen die Hem haten.

Hoe zijn er niet tal van families, waarvan de voortaan kloofte en groote mannen waren. Een stuk voor heel 't volk en een stuk voor 't land. En dat ge nu toch hun navenen en nazaten door het leven heen niet dwerfelen als schier meer tobbers dan als helden in kloofheid? Lichaamelijk verzakt, geestelijk verdoofd, op sociaal en intellectueel terrein verstompt. Hun voorvaderen konden ze uit hun graven opstaan, zouden zich ergeren aan zoo uitgeleefde nakomelingen.

Ook zelfs in de gerinnen van later opkomst kunt ge dat waarnemen. Vaders droef gedrag, moeders zorgeloos heenhuipelen door het leven, het aanstekend slechte voorbeeld van een ouderen broeder, het kan in een anders nog niet geheel verzonken gezin, ook aan jongere kinderen zoo jammerlijk de volle levenskracht breken, dat ook zij, eer ze straks de wereld ingaan, reeds zoo uitgeleefd zijn, dat er niets meer van terecht komt.

Alles natuurlijk gevolg van 't in zonde verzonken, 't bij ons zelf, of bij ons voorgelicht of bij onze omgeving. En nu is 't wonderde dat, waar reeds op alle manier de uitgeleefde beker het zinnebeeld van zulk een familieleven was, toch in een nieuwkomend geslacht soms weer de drinkbeker opbruisen en geuren mag.

Waar ziet men dit? Immers schier uitzonderend, waar een wonderde bekeering van een der families door God genadiglijk geheild werd. Ja, want was het de bekeering van een dienstbode, die den onnukker van heel 't gezin als intooverde. Wie rijk in veler kennis is, kent er de voorbeelden met name van.

De dreigende ontzetting van den uitgeleefden levensbeker kent daarom slechts één vredeoep, die weer tot rijke vulling van den beker leiden kan, en die vredeoep is: Bekeer u!

Alleen daaraan dankte ook ons volk, en daaraan alleen, zijn gedeeltelijk weer opleven. Voor Hem die 't ons aldus toebedeeld, onze dank en onze aanbidding.

Dr. A. K.

Amsterdam, 19 November 1915.

Van een machtig geestelijk reveil, een weer opleven van het Christendom onder de volkeren, zoals dit in het begin der vorige eeuw schier bij alle naties in Europa als vrucht van de Napoleontische oorlogen te bespeuren viel, is thans al zeer weinig te bemerken. Veel eer schijnt het, alsof in stee van een rijkere openbaring van den Geest uit den Hooge, die de volkeren weer tot God terug leidt, deze oorlog ons het beeld te aanschouwen geeft van een schrikkelijke inwerking van Satanische machten op het menscheijk geslacht, waardoor de volkeren al verder van God en Zijn Woord worden afgedreven. Niet, dat in dezen wereldrijke daarom geen nobeler factoren werken zouden; wie alleen met zwarte kleuren het beeld van dezen oorlog schilderen wil, doet den oorlogvoerende volken onrecht aan, en overdrijft. Maar hoe veel bewondering men ook hebben moege voor de hoop opslaende liefde tot het vaderland, die tot zulke offers aan geld en bloed deze natie aandrijft, en al voegt het Nederland allerminst uit de hoogte den staf te breken over deze volkeren, die met het hartebloed van hun zonen voor hun bestaan kampen, — toch is de klacht niet onrechtvaardig, die dezer dagen door een eminent staatsman is geuit, dat het vaderland bij deze volkeren al meer tot een idool, een afgod is geworden, waarvoor men in bewondering en aanbidding de knie buigt, op welks altaar men alles ten offer brengt, en welks belang men feitelijk boven recht en redelijkheid, ja boven God en Zijn Woord stelt.

En niet minder droef dan deze geestelijke achteruitgang der natie zelf, is de onherstelbare schade, die door dezen oorlog aan de positie van de Christelijke Kerk in heel de wereld is toegebracht. Welk een indruk het schouwspel van dit elkaar uitmoordende Christelijke Europa op de heidenvolken maken moet, behoeft wel niet gezegd. Hoe fataal voorts deze oorlog met name ook op de Zending onder deze heidenvolken gewerkt heeft, weet ieder. Geheele missien van Christelijke naties uitgaande zijn verwoest, de zendingen zijn verdreven, aan hun gezegenden arbeid onder de heidensche volkeren is een einde gemaakt en de schandelijke wijze, waarop men deze zendingen behandeld heeft, heeft aan het prestige der Zending onzegbaar veel kwaad gedaan. Niet minder valt het te betreuren, dat men zich niet ontzien heeft gansche scharen van heidensche soldaten uit de koloniën in Afrika en Indië naar Europa over te brengen, teneinde Christenvolken te bevochten. Tot wat beestachtige gruwelen juist dat meevrachten dezer heidensche soldaten geleid heeft, bleek nog pas uit een officieel rapport. Maar ook met het oog op den eerbied, dien deze volkeren dusver voor de superioriteit van de Christennatien voelden en waarop voor een goed deel het gezag dixer naties beruiste, is dat meevrachten van heidensche hulpvrouwen in een Europeeschen oorlog wel een der bedenkelijkste daden, die men doen kon. In Indië dreigt dan ook reeds de vlam van den opstand uit te slaan, en het behoefte wel niet gezegd te worden, wat het voor heel de positie van het Christendom in Azië beteekent, dat wanneer Engeland zich in Indië moest terugtrekken. Al even bedenkelijk is het bondgenootschap, dat deels vóór, deels onder dezen oorlog door Christennatien met heidensche of mahomedaansche volkeren gesloten is. De Islam leeft weer op, nu Turkije in staat bleek de aanvallen van Engeland en Rusland te weerstaan. De heilige oorlog is uitgeroepen en al wat hij Mahomed zweert droomt reeds van een toekomst, waarin de Christenvolkeren weer zullen verdreven worden uit elk land, dat eens bij den Islam zweert. Egypte, heel de Noordkust van Afrika, Tripolis, Tunis en Marokko wachten op de gelegenheid, om het gehate Juk der vreemdelingen af te schudden, en daarmede tegelijk den invloed van het Christendom voor goed te breken. En is het dan niet droef, dat het Christelijk Duitsland Turkije daarbij de hand reikt allererst, om met den Islam in bond Engeland's macht te knielen. En Engeland zelf speelt in het verre Oosten al een even gewaagd spel, door zijn bondgenootschap met Japan, dat zoons nog pas het kroningsfeest van zijn keizer beleeven, in hart en nieren heidensch is.

Wat door dit bondgenootschap Japan zijn handen vrij kreeg om zich meester te maken van de koloniën van Duitsland, en daarmede deze koloniën uit de handen van een Christelijke natie in die van een heidensche rijk overgingen, was reeds een slag in het aangezicht van het Christendom. Toch is dat nog het ergste niet. Maar de leeuw, die eenmaal bloed van een mensch heeft gedronken, dorst altoos naar meer. Ook Japan droomt van een wereldheerschappij; het wil niet alleen in China een overheersende rol spelen, maar het tracht onder de leuze: Azië voor de Aziaten! alle volkeren van Azië allengs in verzet te brengen tegen de overheersing der Europeesche volkeren. Ook op den achtergrond nu van deze worsteling speelt de religie een hoofdrol. Het is het Boeddhisme en Confuciusisme, beide wereldgodsdiensten, evenals de Islam in Turkije, die het Christendom uit Azië willen verdringen. En Engeland, in plaats van als kampvechter voor het Christendom tegen Japan op te treden, houdt Japan de hand boven het hoofd, sterkt door zijn bondgenootschap Japan's toch reeds zoo machtige positie en zal de hulp, die het thans van Japan ontvangt, eens met woelkerente moeten terugbetalen.

De kinderen des Verbonds.

XV.

Hoe volkomen terecht de Gereformeerde Kerk, al onderscheidt ze bij het Sacrament tusschen het uitwendige teken en de geestelijke genade, toch tegelijk het nauwe en innige verband tusschen beide heeft gehandhaafd, blijkt wel uit de wijze, waarop de Heilige Schrift doorgaans over de Sacramenten en hunne werking spreekt. Wat het Avondmaal betreft, behoefte dit hier niet in den breede te worden aangetoond, omdat over dit Sacrament thans het geding niet gaat; maar wel moet dit geschieden ten opzichte van den doop, omdat daardoor de rijke beteekenis van den doop te beter in het licht kan worden gesteld.

Den doop van Johannes laten we rusten, maar wel gaat het hier over den Christelijke doop. Zoodra nu is niet op den Pinksterdag de Heilige Geest uitgestort, of, wanneer de schiere getroffen door Petrus' woord vraagt: wat zullen wij doen, mannen-broeders, antwoordt Petrus hun: bekeert u en een iegelijk van u worde gedoopt tot vergeving der zonden en gij zult de gave des Heiligen Geestes ontvangen (Hand. 2:38). Het nauw verband, dat de Apostel hier legt tusschen den doop en de vergeving der zonden, springt in het oog, want indien ze, na zich bekeerd te hebben, den doop ontvangen moeten tot vergeving hunner zonden, dan kan dit niet anders beteekenen, gelijk onze Statenvertalers terecht opmerken, dan dat „doorden doop him de verzekering zal geschonken worden, dat hunne zonden om Christus wil hun vergeven zijn“. Even zoo zegt Ananias tot Paulus, wanneer deze na zijn bekeering te Damascus toef: sta op en laat u doopen en uwe zonden afwashed, aanroepende den naam des Heeren“ (Hand. 22:16). Ook hier wordt de doop wel van de afwassing der zonden onderscheiden, want beide worden naast elkander genoemd, maar tegelijk worden zij met elkander in het nauwste verband gebracht, want het doopen en afwasheden der zonden zoo tegelijk plaats vinden. Een uitdrukking, die natuurlijk ongerijmd zou wezen, wanneer de doop alleen de afwassing der zonden afbeelde, want aan zulk een afbeelding zou Paulus niets hebben gehad, maar die alleen dan te begrijpen is, wanneer Ananias daarmede zeggen wil, gelijk onze Kantteekenaren deze uitdrukking dan ook verklaren: laat u doopen, Paulus, opdat de doop u tot een teken en zegel moge zijn, dat uwe zonden u door het bloed en den geest van Christus afgewassen zijn“.

Wat in deze beide gevallen met het oog op bepaalde geloovigen gezegd wordt, breidt de Apostel Paulus daarna tot heel de gemeente uit, wanneer hij in Ef. 5:26 zegt, dat „Christus de gemeente heeft liefgehad en zichzelf aan haar heeft overgegeven, opdat hij haar heiligen zou, haar gereinigd hebbende met het bad des waters, door het Woord“. Tweeërlei wordt hier van de gemeente gezegd; vooreerst dat Christus haar als geheel gereinigd heeft door het bad des waters, wat op den doop slaat; en ten tweede dat hij, na haar aldus gereinigd te hebben, haar ook verder heiligen zal door het Woord. Ook hier wordt de reiniging der gemeente van haar zondenschuld dus wederom in het nauwste verband gebracht met het waterbad van den doop, omdat de doop, gelijk onze Kantteekenaren opmerken, voor de gemeente „het teken en zegel is van de afwassing harer zonden in Christus' bloed“. En ongeveeld is ditzelfde ook de bedoeling van den Apostel, wanneer hij in I Cor. 6:11 tot de gemeente van Corinthe in haar geheel zegt, na eerst verhaald te hebben aan wat schrikkelijke zonden sommigen uit haar midden zich vroeger, toen zij nog heidenen waren, hadden schuldig gemaakt: „maar gij zijt afgewassen, maar gij zijt geheild, maar gij zijt gerechtvaardigd, in den naam van den Heere Jezus en door den Geest onzes Gods“. Want al wordt hier van den doop zelf niet uitdrukkelijk gesproken, toch zijn schier alle uitleggers het er over eens, en ook onze Kantteekenaren verklaren het aldus, dat de Apostel met dit: afgewassen, op den doop doelt, omdat de doop het teken en zegel is van de afwassing door Christus' bloed.

En evenzeer als de Heilige Schrift den doop dus telkens in het nauwste verband brengt met de afwassing onzer zonden door Christus' bloed, brengt ze den doop ook in verband met de wedergeboorte door den Heiligen Geest. Of het woord van Christus tot Nicodemus: „Voorwaar, voorwaar zeg ik u: zoo iemand niet ge-

born wordt uit water en Geest, hij kan in het Koninkrijk Gods niet ingaan“ op den doop slaat, is twijfelachtig en daarom zullen we op deze plaats ons niet beroepen. Wel zegt Calvin, dat de opvatting van Chrysostomus en de meeste uitleggers, dat met het water hier de doop bedoeld wordt, op zich zelf een goeden zin oplevert, „in zooverre God de Heere metterdaad door het zichtbare teken ons betuigt en verzegelt de nieuwheid des levens, welke Hij door den Heiligen Geest in ons werkt“, maar hij acht het toch minder waarschijnlijk, dat Christus in dit gesprek met Nicodemus op den doop zou gedooft hebben. Anders daarentegen staat het met Titus 3:5, waar de Apostel Paulus zegt, dat „God ons heeft zalig gemaakt naar zijne barmhartigheid door het bad der wedergeboorte en vernieuwing des Heiligen Geestes“, want Calvin teekent hierbij terecht aan, dat de Apostel Paulus zonder eenigen twijfel hier het oog heeft gehad op den Doop, en onze Catechismus verklaart ditzelfde uitdrukkelijk in Zondag XXVI. Ook de nieuwere uitleggers zijn het in dit opzicht met Calvin en onze Catechismus eens, en de opvatting, dat het „waterbad“ hier slechts een zinnebeeldige uitdrukking zou wezen, vindt dan ook nauwelijks aanhangers meer. Dat de Apostel den doop nu het „bad der wedergeboorte“ noemt, kan natuurlijk niet beteekenen, dat het uiterlijke waterbad de wedergeboorte zelf bewerkt zou, want de Apostel laat er terstond op volgen, dat deze wedergeboorte of vernieuwing te danken is aan den Heiligen Geest. Maar wel wordt de doop met de wedergeboorte hier saamgevoegd, gelijk Calvin terecht opmerkt, „omdat de Apostel ons toonen wil, welke genade van den Heiligen Geest wij verkrijgen hebben, toen we gedoopt werden, d.w.z. de wedergeboorte en vernieuwing des levens“. Ook onze Kantteekenaren verstaan het in dien zin, dat de doop hier genomen wordt „als teken en zegel van de wedergeboorte en vernieuwing des Heiligen Geestes, die als een waterbad is, waardoor we van de vuiligheden onzer zonden worden gewaschen en gereinigd“.

Maar zelfs indien men in strijd met Calvin en onze Catechismus dit woord van Paulus niet op den doop zou willen laten slaan, dan is men daarmede nog geen stap verder, want de Apostel Paulus spreekt in Rom. 6:3,4 in volkomen denzelfden zin over den doop, en hier althans kan geen twijfel bestaan, omdat de doop nu uitdrukkelijk genoemd wordt. „Weet gij dan niet, zegt de Apostel, dat zoo velen als wij in Christus Jezus gedoopt zijn, wij in zijnen dood gedoopt zijn? Wij zijn dan met hem begraven door den doop in den dood, opdat gelijkwerzij Christus uit de dooden opgewekt is tot de heerlijkheid des Vaders, alsoo ook wij in de nieuwheid des levens wandelen zouden“. De afsterfing nu van den ouden mensch, die met Christus gedoopt en begraven wordt, en de wederopstanding van den nieuwen mensch, die door Christus opgewekt wordt, is niet anders dan dezelfde wedergeboorte en vernieuwing des levens, waarvan Paulus in Titus 3:5 spreekt. En de Apostel, zinspelende op het destijds bestaande gebruik om iemand bij den doop eerst geheel onder te dompelen in het water, zoodat hij daardoor als 't ware geheel bedolven en begraven werd, om hem daarna uit dit watergraf weer te laten opstaan, verklaart nu, dat zooveel als er gedoopt zijn, zij door dien doop met Christus zijn begraven in zijn dood en ook met hem worden opgewekt tot een nieuw leven. Volkomen juist geven onze Kantteekenaren de bedoeling van Paulus' woorden dan ook aldus weer, dat wij in den doop verzekerd worden, dat wij gemeenschap hebben aan Christus' dood, waardoor niet alleen onze zonden voor God verzoend zijn, maar ook de Heilige Geest ons is verworven, door wiens werking aan de verdorvenheid, die in ons is, het leven of de heersche kracht is benomen, hetwelk is de eerste trap onzer wedergeboorte“.

Geheel in dienzelfden zin laat de Apostel zich wederom uit in Galaten 3:27, wanneer hij zegt: „want zoo velen als gij in Christus gedoopt zijt, hebt gij Christus aangedaan“. Dat de Apostel met dit: zooveel als niet een bepaalde categorie van personen onder de gemeentelieden wil onderscheiden, maar alleen wil aantoonen, wat voor al de gemeentelieden, omdat zij gedoopt zijn, gelden moet, blijkt uit het vlak voorafgaande: „want gij zijt allen kinderen Gods door het geloof in Christus Jezus“. Als bewijs daarvoor nu, dat zij de gemeentelieden in Galatië, metterdaad kinderen Gods zijn, beroept de Apostel er zich op, dat zij allen door den doop te ontvangen Christus hebben aangedaan, want wie Christus heeft aangedaan, is immers een kind Gods. Nu is het beeld dat de Apostel hier gebruikt, van het „Christus aandoen“, een beeld, dat otleend is aan het aantrekken van een kleed, zeker een ander dan hetwelk Paulus in Rom. 5 gebruikt heeft van het door den doop met Christus begraven worden in zijn dood, maar de bedoeling is hetzelfde, in zooverre, gelijk Calvin terecht opmerkt, Paulus in beide gevallen wijst op de innige levensgemeenschap, die door den doop met Christus tot stand komt en waardoor wij wedergeboren en kinderen Gods worden. „Men zal hier tegenwerpen, zoo voegt Calvin er aan toe, dat deze redeneering van Paulus niet opgaat, want dat lang niet allen, die gedoopt worden, Christus metterdaad hebben aangedaan. Ook zal men zeggen dat het ongerijmd is de genade van den Heiligen Geest aldus aan het uitwendige teken te verbinden“. Maar deze bedenkingen, die ook nu zoo vaak gehoord worden, weerlegt Calvin dan aldus: „Ik antwoord daarop, dat Paulus over de Sacramenten op twee manieren spreekt. Als

hij te doen heeft met de hypocrieten, die op de bloote teekenen zich verheffen, dan toont hij aan, dat het uitwendige teken ijdel en leeg is en vaart hij heftig uit tegen hun misplaatst vertrouwen. Waarom? Hij ziet dan niet op de instelling Gods, maar op het bederf, dat de goddeloozen er in gebracht hebben. Maar wanneer hij de geloovigen aanspreekt die een wettig gebruik van deze teekenen maken, dan verbindt hij ze met de waarheid, die ze afbeelden. Waarom? Omdat God in de Sacramenten geen bedriegelijken schijn ons voor oogen stelt, maar tegelijk werkelijk ons schenkt, wat het uitwendige teken ons afbeeldt. Daarvandaan komt het, dat naar de Goddelijke instelling de waarheid met het uitwendige teken verbonden wordt. Omdat de doop dus een teken is van onze inlijving in Christus en God tegelijk met het teken de waarheid of beteekende zaak aan zijn volk schenkt, daarom uit Calvijn's zeggen, kan de Apostel hier getuigen, dat zooveel als we in Christus gedoopt zijn, we Christus ook werkelijk hebben aangedaan.

En eindelijk moet in dien zin ook verstaan worden, wat de Apostel Petrus in zijn eersten zendbrief hield. 3:11 zegt, na vooraf er op gewezen te hebben hoe Noach en de zijnen in de ark behouden werden door het water, dat de ark droeg: „waarvan het tegenbeeld, de doop, ons nu ook behoudt“. Zeker voegt de Apostel, om elke gedachte weg te nemen, alsof het uiterlijke waterbad ons behouden kan, er terstond aan toe: „niet die een aflegging van de vuilheid des lichaams, maar die een vraag is van een goed geweten, tot God door de opstanding van Christus; maar al moet dit tot wering van alle misverstand er bijgevoegd, toch neemt dit niet weg, dat ook de Apostel Petrus hier uitdrukkelijk zegt, dat de doop ons behoudt. Terecht komt Calvijn dan ook op tegen de fanatieke menschen als Schwenckfeld en anderen, die met beroep op dit woord van Petrus, zoals hij 't uitdrukt, alle kracht en beteekenis aan het sacrament zouden willen ontnemen. „Wat de Apostel bedoelt, zegt hij, is niet om de instelling van Christus ijdel en krachteloos te maken, maar alleen om te leeren, dat de hypocrieten, die zooveel in hen is, den doop bedervan, van de hope der zaligheid buitengesloten zijn. Wat daarentegen de instelling van den doop door Christus betreft, zoo omvat deze twee dingen: vooreerst het teken, d.i. het water, en ten tweede de beteekende zaak, d.i. de afwassing der zonden door Christus' bloed. Deze beide, die God verbonden heeft, mogen wij niet scheiden of uiteenrukken. Daarom hebben we den doop te erkennen als een geestelijk bad, als een getuigenis van de vergeving onzer zonden en een onderpand van de vernieuwing onzes levens, zoo echter, dat we de eere van onze behoudens toch nooit aan het uiterlijke teken, maar alleen aan Christus en den Heiligen Geest toeschrijven“.

De kerkelijke goederen in Friesland.

Het is zeker een groote verdienste van Prof. Rengers Hora Sicama, dat hij onder zijn leerlingen een school van juristen weet te vormen, die zich wijden aan het wetenschappelijk onderzoek van de rechtspositie der kerkelijke goederen in de verschillende provincien van ons vaderland. Bij de kerkelijke procedures, die over de kerkelijke goederen gevoerd zijn geworden in den loop der vorige eeuw, bleek wel, hoe weinig zelfs de rechters op de hoogte waren van de rechtshistorie dezer kerkelijke goederen, en hoe men veel meer afging op allerlei vooropgestelde juridische theorieën, dan dat men naar de historische feiten onderzoek deed. Tot een afdoend historisch resultaat kan men alleen komen, wanneer men voor elke provincie, omdat de toestand overal verschillend was, uit de bronnen naging, hoe de rechtspositie dezer kerkelijke goederen onder het Koninkrijk, het Gereformeerde en het zoogenaamde neutrale recht geweest was. Prof. Rengers Hora Sicama gaf zelf den stoot tot dit onderzoek door tot stof zijner dissertatie te kiezen de kerkelijke en geestelijke goederen te Utrecht. Dr. B. M. de Jonge van Ellemest deed dit door de geestelijke goederen in Zeeland te behandelen, Dr. J. F. van Beeck Calkon behandelde in zijn proefschrift de geestelijke en kerkelijke goederen in Holland; en thans heeft Dr. L. J. van Apeldoorn hetzelfde gedaan voor de kerkelijke goederen in Friesland, in een zoo lijvig proefschrift, dat het in twee deelen, elk 400 bladzijden groot, verschijnen moest, terwijl er later nog een derde deel aan zal worden toegevoegd. Wie deze tweedeelige dissertatie — naar we meenen een unicum op 't gebied der proefschriften — doorworstelt, zal zeker bewondering hebben voor de groote nauwkeurigheid, waarmee ze bewerkt is; voor de talrijke nieuwe gegevens, die zij aan 't licht bracht, en die niet alleen voor de rechtswetenschap, maar ook voor de kerkhistorie van Friesland van groot belang zijn, en voor de heldere wijze waarop hij zeer moeilijke en ingewikkelde rechtsquaesties behandelde. Welk standpunt de schrijver zelf ten opzichte van de rechtspositie der Ned. Herv. Kerk inneemt, blijkt uit de volgende stellingen achter zijn dissertatie:

I. Het Kon. Besluit van 7 Jan. 1816 No. 1, invoerende het Algemeen Reglement voor het Bestuur der Hervormde Kerk in het Koninkrijk der Nederlanden, was ongrondwettig.

II. Het Algemeen Reglement voor de Hervormde Kerk in het Koninkrijk der Nederlanden, zooals dat den 23sten Maart 1852 door den Koning goedgekeurd werd, is voor de gemeenten niet verbindend.

III. De Algemeene Synode der Nederl. Hervormde Kerk is niet bevoegd tot regere-

ling van het
Het is t
van de K
van zulke
het hart
de Vrije
niet onbel
een school
openlijk h
Willelm
bestaan d
reglement
door Konink
niet bindend
verklaart, on
lijke goeder
wanneer er
Kerk weer
goederen zal
juristen al
wel eens
Synode uit
men van H
bijtijds ma
ze hiernede
verzoek der
dische stude
Vrije Univer
dat de Rege
Sicama we
slag als hoog
is het, hoe z
heid der wet
zoodra die v
gevaar dreigt
schap liefst a

Voor

In hartelijke
te Rotterdam
Ds.
Kootwijk.

L. C. VELT
GEBORFEN
A. H. Krypt.

Met een di
LEVEN DER G
en toegevoegd
VELTENAAR, p
van SUAWOUE
jaar, aan de
zich den graad

Dit proefsc
verhandelingen
vakmensen
naar methode
schappelijke
Theologen, be
van zijn vak
genot te hebbe

Dr. VELTEN
ook goed ge
groot aantal
zij ook nog
kon gebracht.
En niet als
woon boek
voor mij.

De beschrij
formeerd in
in niet deelen

In het eerste
MATHEUSCH
waartuit de R

In het tw
OPKOMST DER
BRIEL VAN 15
weer onderve
wel: I. De
TWISTEN, VAN
MEERDE KERE
1618. En III.
TWISTEN.

Het derde
in den Bri
SCHIE SYNOD
staat en is
ken: I. De
VAN 1620-16
DER GEREFORM
III. De INZIE
VAN KERE EN

En het vier
FORMEERDE K
DING VAN K
SATIE VAN 181

Van deze l
rekenenschap
waaron hij in
periode laat
derig jaren, i
BRIEL) en en
er een Waals
Gereformeerde
Kerkelijk leven
verzuimt hij
een beoorde
eerste ook me

Het kerkelij
den Briet te
monographie
met het kerk
ten onzent tot

Maar, en h
komt van de
velerlei opzi
is haar niet g
dere in het a
uitkomen. I
doen, doordat
van wat ik l
meene geschie
kelijk leven
selijk onderz
menten, als
grondige ken
het kerkelijk

Geen moeit
En het Ger
BRIEL gedure
NAAR behande
Zeker zou
menig platie
stroom van h
Dat dit v
Brinlache t
moeten toeste
En, uit wa
Kerk van der
Armenzorg en
lijke stroomi
haar eereidens
ook van ha

ling van het beheer der kerkelijke goederen.
Het is te begrijpen, dat de redactie van de *Kerkelijke Courant* bij het zien van zulke dissertaties de angst om het hart slaat. Het aantal juristen aan de Vrije Universiteit, klaagt ze, neemt niet onbelangrijk toe. Te Utrecht wordt een school voor juristen gevormd; die openlijk het Koninklijk besluit van Koning Willem I, waaraan de Hervormde Kerk haar bestaan dankt, voor ongrondwettig, het reglement door deze Kerk aangenomen en door Koninklijke sanctie goedgekeurd voor niet bindend, en haar Synode voor onbevoegd verklaart, om over het beheer der kerkelijke goederen iets te zeggen. Straks, wanneer er na een crisis in de Hervormde Kerk weer een proces over de kerkelijke goederen zal gevoerd worden, kon, met zulke juristen als rechters, vrees ze, de beslissing wel eens ten nadeele van de Hervormde Synode uitvallen. Daarom vraagt ze, of men van Hervormde zijde hietertegen niet bijtijds maatregelen moet nemen. Bedoelt ze hiermede wellicht, dat de Regeering op verzoek der Hervormde Kerk aan juridische studenten verbieden zal, aan de Vrije Universiteit te studeren, of wil ze, dat de Regeering aan Prof. Rengers Hora Siccama wegens deze propaganda ontslag als hoogleraar zal geven? Zonderling is het, hoe zij, die het meest voor de vrijheid der wetenschap heeten op te komen, zoodra die vrijheid hun eigen belang in gevaar dreigt te brengen, die zelfde wetenschap liefst aan band zouden leggen.

Dr. H. H. K.

Voor Kootwijks scholen.

In hartelijken dank ontvangen van Ds. G. E. te Rotterdam 71.
Ds. J. H. HOUTZAGERS, voorzitter.
Kootwijk.

Leerstafel.

L. C. VELTENAAR. HET KERKELIJK LEVEN DER GEREFORMEERDEN IN DEN BRIEL TOT 1816. — A. H. KUIJL. Uitgever. Amsterdam, MCMXV. Met een dissertatie over: «HET KERKELIJK LEVEN DER GEREFORMEERDEN IN DEN BRIEL» en toegevoegde Stellingen verwierf de heer VELTENAAR, predikant der Gereformeerde Kerk van SUWOUDE, in de eerste helft van dit jaar, aan de Rijks-Universiteit van Utrecht, zich den graad van doctor in de Godgeleerdheid. Dit proefschrift is een van die akademische verhandelingen welke ook buiten den kring der vakmenschen belang hebben. Want hoewel, naar methode en bewerking, van streng wetenschappelijke aard en allereerst bestemd voor Theologen, behoeft men nog geen kerkhistoricus van zijn vak te weeten, om van de lezing genot te hebben.

De VELTENAAR en zijn Uitgever hebben dan ook goed gedaan van deze dissertatie een zoo groot aantal exemplaren te laten drukken, dat zij ook nog als 'n gewoon boek op de markt kon gebracht.

En niet als dissertatie, maar als zulk 'n gewoon boek ligt VELTENAAR'S Studie hier voor mij.

De beschrijving van het Kerkelijk der Gereformeerden in den BRIEL wordt door den auteur in vier deelen gesplitst.

In het EERSTE deel beschrijft hij: De REFORMATISCHE BEGINSELLEN, of de beginselen waaruit de Reformatie in den BRIEL ontstond. In het TWEEDE deel beschrijft hij: De OPMERKING DER GEREFORMEERDE KERK IN DEN BRIEL VAN 1572—1619. Dit tweede deel is dan weer onderverdeeld in drie hoofdstukken en wel: I. De GEREFORMEERDE KERK VÓór de TWISTEN, van 1572—1613; II. De GEREFORMEERDE KERK TUSSEN de TWISTEN VAN 1613—1618. En III. De GEREFORMEERDE KERK NA DE TWISTEN.

Het DERDE deel beschrijft het kerkelijk leven in den BRIEL van 1620—1795: Na de DORDSCHE SYNODE TOT DE SCHEIDING VAN KERK EN STAAT is in onderverdeel in drie hoofdstukken: I. De EENHEID DER GEREFORMEERDE KERK VAN 1620—1650; II. Het KERKELIJK LEVEN DER GEREFORMEERDEN GEDEELD 1650—1749; III. De INZINKING DER KERK TOT DE SCHEIDING VAN KERK EN STAAT VAN 1750—1795.

En het VIERDE gedeelte beschrijft: De GEREFORMEERDE KERK VAN DEN BRIEL NA DE SCHEIDING VAN KERK EN STAAT TOT DE REORGANISATIE VAN 1816.

Van deze partitie geeft de Schrijver nader rekenaarschap in zijn werk. Zoo bijv. op p. 172, waarom hij in deel IRIK met 1639 een nieuwe periode laat beginnen. «Van 1620—1650, dat der tijd jaren, is de Gereformeerde Kerk (te den BRIEL) één en onafgebroken. Maar in 1650 ontstaat er een Waalch. Geref. Kerk naast de Nederl. Gereformeerden. Bij de beschrijving van het Kerkelijk leven der Gereformeerden in den BRIEL verzuimt hij allermint ook een verklaring en een beoordeling te geven, en rekent hij bij de eerste ook met de oekonomische toestanden.

Het kerkelijk leven der Gereformeerden in den BRIEL tot 1816 is, zooals ook uit deze monografie blijkt, in velerlei opzicht eenzijdig met het kerkelijk leven der Gereformeerden ten onzent tot 1816.

Maar, en hierin nu ligt naar het mij voorkomt van deze monografie de betekenis, in velerlei opzicht toch ook weer anders. En het is haar niet geringe verdienste, dat zij dit bijzondere in het algemeen klaar en duidelijk doet uitkomen. Iets wat de auteur heeft kunnen doen, doordat hij, bij zijn niet geringe kennis van wat ik hier zou willen noemen de algemeene geschiedenis van het Gereformeerde Kerkelijk leven ten onzent zich, zoo door plaatselijke onderzoek van oude gebouwen en monumenten, als door nauwkeurige Archiefstudie, grondige kennis heeft weten te verwerven van het kerkelijk leven in den BRIEL.

Geen moeite is daaraan gespaard.

En het Gereformeerde Kerkelijk leven in den BRIEL gedurende die periode, welke Dr. VELTENAAR behandelt, verdient dit.

Zeker zou het de moeite niet loonen van menig plaatselijke Kerk ten onzent dús den stroom van het kerkelijk leven te volgen.

Dat dit volgen van den stroom van het Brielsche het wel doet, zal de lezer van dit boek moeten toestemmen.

En, uit wat het ons vertelt van de Geref. Kerk van den BRIEL en haar Tucht; van haar Aanzien; van Schoolonderwijs; van de geestelijke stroomingen, die haar beïnvloedden; van haar eeredienst; haar ontfaan en haar strijd en ook van haar inzinking — uit dit alles blijkt,

dat Dr. VELTENAAR niet maar bij de oppervlakte is blijven staan, maar dat zijn blik tot diep in het Kerkelijk leven der Brielsche Gereformeerden is doorgedrongen.

En zoo kan bij de eigenaardige verhouding tusschen het algemeen en het bijzondere, een monografie als deze ook aan de kennis van het Gereformeerde kerkelijk leven ten onzent, ten goede komen.

In zijn BULAGEN overschrijft Dr. VELTENAAR de grens van zijn onderwerp, maar deze overschrijding reken ik hem allermint als een grief aan. In Bijlage III gaat het over: PREDIKANTEN DER CHH. GERE. EN NA 1892 DER GERE. KERK IN DEN BRIEL.

Ik ontleen daar het volgende uit.

«De Gemeente werd in 1853 gesticht. Klein begonnen, heeft zij in den BRIEL nooit kunnen lieren. De verplaatsing van het loodspersoneel was voor haar een gevoelige slag».

«Haar Kerkgebouw, staande in de Geuzenstraat, is in 1872 gebouwd en is het eigendom der Geref. Kerken in Nederland».

«Het Geuzengericht, »Wilhelms van Nassau« is op Gereformeerden Grondslag gevestigd».

«De Gemeente telt slechts 250 zielen, waaronder 90 toegelaten tot het H.A.».

Over dat de gemeente werd in 1853 gesticht in deze BULAGEN der dissertatie van den Utrechtschen doctor zou ik het met den predikant der Gereformeerde Kerk van SUWOUDE nog wel eens hebben willen.

Uit dat »zij heeft in den BRIEL nooit kunnen lieren« en ook uit wat ik van elders omtrent het Kerkelijk leven in den BRIEL weet, blijkt, dat de tweeërlei poging tot nadere Reformatie in de vorige eeuw, — die door SEPARATIE en die door DOLENTIE — tot dusver in den BRIEL minder goed dan elders gelukt is.

Reden te meer, met name voor wie aan ONZE THEOLOGISCHE SCHOOL of onze VRIJE UNIVERSITEIT hun studien volendid hebben, om het dienen van de nu vacante Gereformeerde Kerk van den BRIEL, begeerlijk te maken.

2. CHRISTELIJKE SCHEURKALENDERS VOOR 1916. Het jaar spoelt weer naar zijn einde.

Twee uitgever, reeds nu met hun Scheurkalender voor 1916 gereed, zonden ons hem, ter aankondiging, toe.

Zoo de Firma F. P. D'HUY te MIDDELBURG en J. M. BREDER'S Boekhandel en Uitgeverij-Maatschappij, ROTTERDAM.

Van D'HUY ontvingen wij den kalender van het GEREFORMEERDE TRACTAATGENOOTSCHAP »PHILIPPUS«. Het Boek geeft als opschrift den tekst Joh. III:14 en 15: »En gelijk Mozes de slaag in de woestijn verhoogd heeft« en het SCHILD geeft daarvan een sierlijke uitbeelding. Op de voorzijde der blaadjes een tekst met een stichtelijke verklaring; op de achterzijde overdenkingen en verhalen. Als premie biedt Prof. LINDBOOM, namens het Bestuur van PHILIPPUS, bij dezen Scheurkalender een boek van wijlen Dr. L. S. JONGSMA, over DE BEKROEGE.

De JONGSMA, die sedert het laatst van '99 de gereformeerde kerk van MIDDELBURG diende en daar ten vorigen jare gestorven is, gaf gedurende de jaren 1904—'08 in het Maandblad: WAT ZKOT DE SCHRIJFT in verschillende artikelen een exegetisch-praktische Studie over MATTH. V—VII. Deze artikelen zijn thans in het, als premie aangeboden boek onder druk gebracht en zijn, om hun bezonnen Schriftverklaring en juiste Schrifttoepassing, een kostelijke toeft bij den kalender.

Maar ook BREDER'S MARTHA-KALENDER is aanbevelenswaardig werk. Hij wordt uitgegeven ten voordeele van de MARTHA-STICHTING voor »onzorgde kinderen«, te ALPHEN a/d RIJN. Het Boek geeft op wit veld in gulden letters het jaartal 1916. Het SCHILD met teksten uit Joh. 10, beeldt in fraaie tekening en stille kleuren den »GOEDEN HEREN« uit.

Ook hier op de voorzijde der blaadjes een dag-tekst met goede verklaring en op de achterzijde verhalen en verjes.

G.

Officieele Berichten.

Kort verslag van de vergadering der Geref. kerken in de Klasse Amersfoort, gehouden 5 October 1915.

1. De opening geschiedt op de gebruikelijke wijze.

2. Ds. Horjus en onderling Wendt zien de credentiebrieven na en rapporteren regelmatig afvaardiging. Ds. Horjus en Ds. Rolloos tekenen de akte van verbintenis.

3. Moderamen: praeses Ds. Ofringa; scriba Ds. van Arkel; assessor Ds. Munnik. Da. Rolloos en de deputaten art. 49 K. O. worden verweerd.

4. De notulen worden gelezen en onveranderd vastgesteld.

5. Rapporten:

a. De comm. ad hoc adviseert tot de emerit-verklaring van Ds. Knoll. De deput. art. 49 adviseeren eveneens tot emeritverklaring en spreken een woord van waardeering voor den minjvaldigen arbeid van Ds. Knoll, waarmee de praes, namens de vergadering van harte instemt. Voor de financiële regeling dezer zaak zal een nieuwe percentage-regeling moeten worden voorgesteld door de Ds. Meynen, Munnik en Teerink.

De Classe, door de Deput. art. 49 gesteund, besluit tot de emeritverklaring van Ds. Knoll op grond van 40-jarige getrouwe dienstvervulling en bepaalt het emeritaat-pensioen overeenkomstig de Synod. bepalingen.

6. Namens de Commissie ad hoc rapporteert br. van Ruller in zake Achteveld. De Comm. adviseert: niet tot institueren eener Geref. Kerk aldaar over te gaan. Nadat Ds. Vogelhaar voor uitsluit gepleit heeft, besluit de Classe overeenkomstig het rapport der Commissie.

7. Ds. Munnik rapporteert aangaande de Kerkvisitatie te Amersfoort, Scherpenzeel, Renswoude, Soest en Veenendaal.

8. Rapport wordt goedgekeurd en de visitatoren worden cervol gedechargeerd.

9. Veenendaal stelt bij instructie voor, een voldoende aantal exemplaren der Class. Reglementen te laten drukken.

10. De percentagecomm. krijgt opdracht, tot herziening dier reglementen een voorstel te doen.

11. De behandeling van een schrijven der Gener. Deput. art. 13, wordt verwezen naar art. 41.

12. Benoemingen voor 1916: Scriba: Ds. de Jonge; Quaestor: H. Koning, Amersfoort; Archiefbew. Kerk: Amersfoort.

Voor approbatie van attesten en aanwijzing van consulent in tusschentijdse vacatures: de Kerkeraden Bunschoten A en B.

Ad Examinat: DD. van Arkel en Meynen. Kerkvisitatie: N.G., DD. Teerink en de Jager; sec. Ds. Rolloos. — Z.G., DD. de Jonge, Meynen; sec. Ds. Horjus.

Samenwerking Geref. Diacon. voor verpleging van on- en minvermogenen kranke: Ds. Munnik Jr.; Oud. Schimmel, Diak. Vermeulen.

Art. 13. DD. Teerink en Donner; Theol. Fac. V. U. Ds. de Jager; Theol. School: Ds. Donner.

Zending: Ds. Meynen; sec. Ds. van Arkel; Hulpbeh. kerken: Ouderl. van Ommen; Vacat. beurten: Da. Teerink; Rijs-Pruisen Da. van Arkel; sec. onderling v. d. Woerd. Zending onder de Joden: Ds. Horjus.

9. De coll. lijst voor 1916 wordt vastgesteld en zal in druk verschijnen.

10. Rondvraag art. 41. Baarn vraagt en krijgt advies in een doopzaak. Bunschoten A. en O. Loosrecht verkrijgen toestemmend advies tot den 2en trap der censur. Westbroek ontvangt een kerkrechtelijk advies. N. Loosrecht verkrijgt Ds. Horjus tot consulent.

11. Vacatuurburten: Maarsseveld: DD. Rolloos, de Jonge, de Jager; N. Loosrecht: DD. van Arkel, Donner; Renswoude: DD. Horjus, Munnik, Meynen, Ofringa.

VELDPREDIKING.

Verleende hulp in de maanden September—October 1915.

De Kerk te Tilburg werd bijgestaan door:

5 Sept. Ds. Elshove, van Rotterdam; Ds. Middeldijld, van Hoogkerk.

12 » Ds. V. d. Vegt, van Haren; Ds. Brouwer, van O. Wetering.

19 » Ds. Meijster, van Rotterdam; Ds. Trenning, van Olt.

26 » Ds. Kuijnhoven, van Zwammerdam; Ds. Bakker, van De Krim.

3 Oct. Ds. v. Halzema, van Nijveen; Ds. Veenstra, van Dirshoven; Ds. Tiemersma, van Trammam.

10 » Ds. Douma, van Ambt Vollenhove; Ds. Haspers, van N. Weerdinge; Ds. Visser, van Zuidwolde; Ds. Milo, van Kollum.

17 » Ds. Fokkens, van Hollandscheveld; Dr. Keijzer, van Tiel; Ds. de Jong, van Dalfsen.

24 » Prop. Geels, van Amsterdam; Ds. Prins, van Bolsward; Ds. Idema, van Workum.

31 » Ds. Vrieling, van Scheemda; Ds. Keressies, van Enschede; Ds. Parvliet, van Steen.

De Kerk te Eindhoven door:

5 Sept. Da. Geerda, van Oldekerk.

12 » Oef. Stempvoort, van Veenendaal.

19 » Ds. Ingwersen, van Berlikum.

26 » Ds. Meijer, van Alkmaar.

3 Oct. Ds. Willemssen, van Wilnis.

10 » Ds. Oussoren, van Borge.

17 » Ds. V. d. Werff, van Dokkum.

24 » Ds. Breukelaar, van Utrecht.

De Kerken te Helvoetsluis en te N. Helvoet door:

12 Sept. Ds. Goote, van Oud-Beijerland.

19 » Ds. Meulink, van H. L. Ambacht.

26 » Ds. v. Haering, van H. L. Holland.

3 Oct. Ds. Bruckelaar, van Surhuisterv.

10 » Ds. Kramer, van Beverwijk.

17 » Ds. Bulder, van Vroomshoop.

24 » Ds. Telkamp, van Ter Aar.

De Kerk te Brielle door:

10 Oct. Ds. V. d. Boom, v. Ouderkerk a. d. A.

De Kerken te Sprang en Vrijhoeven-Capelle door:

12 Sept. Ds. Vermaat, van Makkum; Ds. Meijering, van Wildervank.

19 » Ds. Ubbens, van Ennumail; Ds. Elzinga, van Grootegast.

26 » Ds. Oosterveen, van Geesteren.

3 Oct. Ds. Meijer, van Bierum.

10 » Ds. V. d. Munnik, van Leens.

17 » Ds. De Geus, van Lemmer; Ds. Wiersma, van Sauwerd.

24 » Ds. V. d. Bosch, van Culemborg; Ds. Mulder, van Bussum.

31 » Ds. Lindeboom, van Amstelveen; Ds. Aalders, van Beetum.

Zooals uit bovenstaande blijkt, breidde het hulpverleenen in de veldprediking zich nog

weer uit. Gelukkig gaven vele kerken en predikanten gehoor aan ons verzoek, zoodat behoudens een paar nog gewenschte aanvullingen, tot 16 Jan. '16 alles geregeld is. Intusschen blijft voor de enkele aanvullingen spoedige en voor 23 Jan. en v.v. vroegtijdige opgave zeer gewenscht.

De Kerken gelieven deze opgaven te adresseren aan den Secretaris Ds. A. H. van Minnen te 's Gravenzande en niet aan ondergeteekende, die zich behalve heeft met de nadere regeling der plaatsing.

Namens Deputaten der-Generale Synode ad hoc, T. GRABER.

's-Bosch, 2 Nov. 1915.

Buitenland.

Zwitserland. Waarom trad de Engelse regering zoo hard tegen de Bazelische zending op?

Menigeen heeft verontwaardigd gevoeld over de bijzonder harde behandeling, die de zendingen van de Bazelische zending in Engeland-Indië van de zijde der Engelse regering te verduren hadden. Strikt genomen is de Bazelische zending een neutraal Zwitsers genootschap. Het »Evangelië Missionen-Magazin« schrijft hierover het volgende: »Wij hadden allerlei gissingen gemaakt. Wij konden niet denken dat de mannen van de Bazelische zending zich onvoorrechtig hadden gedragen; maar men dacht aan de Mahomedaanse bevolking van Malabar en Kanara, aan de industriële ondernemingen die aan de Bazelische zending verbonden zijn, ook aan het groot aantal Duitse arbeiders op een betrekkelijk klein gebied. Maar hierdoor werd de algeheele wegvogering van mannen, vrouwen en kinderen niet verklaard. De genoemde dingen mogen min of meer hebben medegewerkt, maar de eigenlijke reden moet een andere geweest zijn. Juist het feit dat de Bazelische Zending haar zetel heeft in een neutraal land, aan welke sympathieën de Engelse regering veel gelegen is, werd voor de zending noodlottig. Zij stond onder de verdenking, dat van haar uit door haar groot Duitisch personeel propaganda zou gemaakt worden voor Duitschland en tegen Engeland, en wel in den kring van hare Zwitsersche vrienden. Daardoor was zij voor de Engelse regering onaangename en lastiger, dan een zuiver Duitisch zendingsgenootschap, dat niet buiten het gebied van het Duitische rijk werkte. Onze verklaring mag het optreden dier Engelse regering niet verontschuldigen, maar het wordt ons op deze wijze meer verklaarbaar«. Toch blijft de houding der Engelse regering tegenover de Duitse zendingen zeer te betreuren.

Rusland. Wij lezen in de (Amerikaansche) *Wachter*:

»Voor de vrijheid«. Zooals wij reeds meermalen opmerkten, moeten de oorlogsgevoelen der oorlogsvoerende mogendheden met zeer veel reserve worden aanvaard.

Ze zijn meest »gemaakt«.

Vaak zoo weinig echt.

Met name, wanneer het gaat niet om stoffelijke, maar om ideële goederen.

Want och! laat men maar eerlijk zijn: 't gaat aan alle zijden om een afzetgebied, een invloedssfeer, markten voor zijn produkten, e.d.g.

Wordt nu dit streven, van welke zijde ook, opgesierd met schoone leuzen, dan kan er in die leuzen een kern van waarheid zitten, maar men krijgt toch zeer sterk den indruk, dat ze gebruikt worden, om eigen zaak een schoonen glimp te geven.

Toch is er onderscheid.

Er is een »meer« en minder».

En hoe nu werkelijk de westersche volken en mogendheden gelooven, dat de deenname van Rusland aan den strijd, beteekent dat vrijheid en beschaving en vooruitgang worden bevordert tegenover het Duitse barbarisme, — zie, dat is ons een raadsel.

De feiten spreken zoo anders.

Allerlei maatregelen, nog thans, in oorlogstijd, door de Russische regering genomen, bewijzen het tegendeel.

Lei bijv. op de Joden.

Die bij tienduizenden worden opgekoman-

deerd om op stel en sprong, huis, hof en zaak te verlaten en naar 't binnenland te verhuizen. Zoo schrijft bijv. het Fransch-Joodsche blad, de *Alliance*:

»Het blijkt meer en meer dat de Russische overheid naar de Joodsche bevolking uit het oorlogsgebied naar het binnenland drijft. De toestand van honderdduizenden gezinnen moet verschrikkelijk zijn. De *Jewish Chronicle* van 23 Juni bevat uitvoerige mededeelingen, die met prognostieken op één lijn zijn te stellen. Het blad bevat verontwaardigde protesten tegen de »bondgenooten« die de Russische Joden mishandelen».

Van elders werd geschreven:

Volgens berichten in Moskouische bladen wordt de geheele Joodsche bevolking uit de gouvernementen Grodno, Wilna en Warschau verwijderd. Evenals in Kurland wordt den Joden drie dagen tijd gegeven om hun zaken te regelen. Voor een Joodsche bevolking van meer dan een miljoen beteekent dit de grootste ellende en volagen runne.

Met de Finnen gaat het, naar het schijnt, al niet veel beter.

Men hoort er niet veel van.

Maar er is reden voor.

Dienaangaande werd dezer dagen uit Finland geschreven:

»Slechts zeer moeilijk komen nu berichten uit Finland naar buiten, men heeft geprobeerd het land hermetisch af te sluiten. Daarom worden hier zelfs de binnenlandsche privé-brieven zonder eenig voorbehoud aan censuur onderworpen. Geen kranten mogen uit Helsinki naar het buitenland worden verzonden, en zelfs in mondelinge mededeelingen moet men uiterst voorzichtig zijn, omdat men te vrees heeft overal bespionneerd en beluisterd te worden.

Reeds voor den oorlog was het doel der Russische politiek de planmatige vernietiging der Finsche Constitutie en de ononderbroken Russificering van het geheele land. Deze politiek is sedert den oorlog ononderbroken voortgezet en wordt thans in stormas aangewend.

Hoe men van een regering, die zoo te werk en te keer gaat, nu verwachten kan, dat ze de »vrijheid« zal voortaan en bevorderen en de »beschaving«, tegenover de »onderdrukking« en »barbarisme«, dat van de centrale mogendheden dreigt, begrijpen we niet.

Wat den Joden betreft, verleden Zondag hebben de orthodoxen onder hen door geheel de Ver. Staten heen een vast- en bededag gehouden en dit ter oorzaak van het velerlei lieden, dat het oude volk te verduren heeft onder de natien der aarde. Ook nu weer in Rusland.

Als tegenvoet van den druk in andere landen diene, dat de mayor van Chicago, Mr. Thompson, een speciale proclamatie heeft uitgevaardigd, waarbij Joodsche stadsbeambten vrijgesteld zijn van werk op hunne aanstaande feestdagen, 9, 10 en 18 September.

De proclamatie luidt als volgt:

»De Joodsche feestdagen, Nieuwjaar en Grooten Verzoending, vallen dit jaar respectievelijk op 9, 10 en Sept. Daar deze dagen volgens den Joodschen godsdienst heilige feestdagen zijn, zullen allen die van dien godsdienst zijn, op genoemde dagen van hunne verplichtingen als stedelijke beambten worden vrijgesteld.»

Oost-Afrika. Behandeling van Engelse zendingen door Duitschland.

Nadat Engeland zich zeer vergrepen had aan de Duitse zendingen, gelijk wij reeds te voren mededeelden, heeft Duitschland zich genoodzaakt gezien tot het nemen van represailles maatregelen. Zoo zijn van de Engelse zende-

lingen van Oost-Afrika 40 zendingen van de *University Mission* en 14 van de *Church Missionary Society* geïnterneerd. Een der geïnterneerden schreef aan de *Church Missionary Review* van Sept. 11, dat allen gezond waren, voorzover hem bekend werd. De Duitse overheid had hen allen vriendelijk vergund tot de laatste week in Mei op hunne stations te blijven. Dus heeft de Duitse regering eerst in Mei besloten de Engelse zendingen te verwijderen. De zendingen van de *University Mission* schreven op 10 Aug. aan de *Times*, dat zij op een hooge gezonde plaats waren gebracht, waar men alles wat men noodig had gemakkelijk kon verkrijgen.

Wij betreuren het dat de Duitse regering gemeend heeft aan den arbeid der Engelse zendingen een einde te moeten maken, doch hoevel beter zijn de Engelse zendingen behandeld door de Duitse regering, dan de Duitse missionairs door Engeland!

China. Christenvervolgung?

In de *Church Missionary Review* van Sept. 1915 lezen wij: Geheel onverwachts komt tot ons de tijding, dat men in het verre Oosten op nieuw de wegen van eenen aan het Christendom vijandige politiek betreedt en de Christenvervolgung opnieuw het hoofd opsteekt. Het bevreemdende is gelegen in het feit, dat men in China, het land welks regering voor twee jaren de Chinese Christenen verzocht haar in hunne gebieden te gedanken, en welks president plechtig verklaarde dat in zake van het geloof volle gewetensvrijheid heerschen zou — de belijders van den Christus met de zwaarste straffen, ja zelfs met den dood bedreigt. Dit feit is zoo onverklaarbaar, dat men alleen aan geheime invloeden denken kan. Er is toch een wet voor het Chinese leger en de Chinese vloot afgekondigd, en reeds feitelijk in werking gesteld, volgens welke iedereen trouw aan de republiek en aan den president zweren moet, en wel voor een afgodabeeld. Ieder die dit weigert, wordt op het strengst gestraft, in de meeste gevallen wegens wederspannigheid doodgeschoten. In enkele gevallen heeft men hiermede reeds ernst gemaakt. Alle christelijke officieren en soldaten van leger en vloot, wier getal niet onaanzienlijk is, worden hierdoor getroffen. Van een onzer Stadsmissies in China hooren wij, dat zich aldaar vier gevallen hebben voorgedaan. Voorts wordt dan medegedeeld, dat twee Christenen, omdat zij den gezoverden eed niet in den tempel voor een afgodabeeld wilden doen, uit den dienst werden ontslagen; alleen omdat zij bij de militaire overheid zoo goed stonden aangeschreven, werden zij niet ter dood gebracht.

Wij hebben ons afgevraagd, zou hierin geen overdrijving schuilen?

Van anderen zijde wordt bericht, dat de president der Chinese republiek, Joen Tai Kai, twee dochters op een Zendingsschool te Peking gedaan heeft, omdat hij erkent, dat de Christelijke scholen beter zijn dan die welke van de regering uitgaan. Zijn voorbeeld werd door vele ambtenaren gevolgd, zoodat de Zendingsscholen plaatsen te kort komen. Ook heeft de regering bepaald, dat er op Zondag geen school zal gehouden worden, zoodat de kinderen die de Zendingsscholen bezoeken, in staat zijn op de Zondagsscholen te gaan, heftgen tot hertoe niet het geval was.

Zou het bericht in de *Church Missionary Review* een tendenz-bericht zijn, waaruit blijkt moet hoe slecht het in China, dat Duitschgezind heet te zijn, gesteld is? Wij kunnen het niet aannemen en wachten op nadere berichten.

GEMENGD NIEUWS.

Joodsche munt in Palestina. Joodsche Kolonisten in Palestina hebben Joodsche munt laten slaan. Dit is niet geschied na het jaar 121 vóór Christus.

Deze handeling is merkwaardig, omdat er uit blijkt dat de Joden in Palestina de hoop koesteren, dat de groote oorlog